

Kada bi uzeli u pretres samo navedene probleme voćarsko-vinogradarske proizvodnje bilo bi vrlo plodonosno da ih upravitelji rasadnika zajednički prodiskutiraju, objektivno procijene prema prilikama i mogućnostima njihova područja, kako bi se mogao donijeti svrsishodan zaključak od svestrane koristi.

Dr. BRANKO HORVAT

O smjerovima uzgoja svinja i o organizaciji svinjogojstva u zemljama zapadne Evrope

U Readingu u Engleskoj, održan je početkom srpnja 1955. sastanak sekcije za svinjogojstvo evropske federacije za stočarsku proizvodnju.

Na sastanku se raspravljalo o smjerovima uzgoja u pojedinim zemljama, o mjerama za unapređenje svinjogojstva i o provedbi kontrolnog tova svinja mesnatog tipa.

Prve dvije točke imale su informativni karakter, a služile su kao baza za detaljno razmatranje glavne teme: provedba kontrolnog tova kod svinja mesnatog tipa.

U našoj zemlji u jeku je akcija za uvođenje i širenje svinja za proizvodnju mesa. Takve se svinje uzgajaju u zemljama, koje su sudjelovale u radu sekcije u Readingu, isključivo ili u većem dijelu. Zbog toga će biti od interesa za naše svinjogojstvo, da se upoznamo s radom sekcije.

Ovdje ću govoriti o smjerovima uzgoja, te o načinu rada oko podizanja svinjogojstva, a posebno ću opisati rasprave o kontrolnom tovu.

Uzgojni smjer svinjogojstva u zapadno-evropskim zemljama s naročitim osvrtom na Englesku

Uzgoj svinja u Zapadnoj Evropi kreće se u identičnom smjeru: uzgoj uzrasnih i plodnih svinja za meso nastao raznim križanjima, na bazi starih evropskih domaćih pasmina. Prema uvjetima u pojedinim zemljama pasmine se međusobno razlikuju po formatu i u pojedinostima ali u načelu služe vrlo sličnim svrhama i po proizvodnji su međusobno slične. I način hranidbe i držanja je od zemlje do zemlje sličan ne samo što se tiče upotrebljivanih krmiva nego i racionalnosti hranidbe i općenite njege i higijene, pa i to pridonosi ujednačenju stepena, na kojem se svinjogojstvo nalazi u tim zemljama. Stočarsko znanje i kultura uglavnom je visoka i uvjeti koji se svinjama pružaju u tim zemljama povoljni su. Zato su uzgoji na visokom stepenu usavršenosti.

Karakterističan oblik svinje mesnatog tipa jest lagan prednji kraj, dugačak trup i razvijeni stražnji kraj. Glava i kosti primjereno razvijeni u najboljim uzgojima lagani. Takav oblik je cilj uzgoja općenito.

Ma da u nekim zemljama broj rasa nije malen, svuda pretežu bijele mesnate svinje u tipu oplemenjenih domaćih i bijelih plemenitih svinja. Glavnim reprezentantima ovog uzgojnog smjera mogli bi označiti engleske velike bijele t. zv. jorkšire, danske domaće i njemačke oplemenjene.

U južnoj Evropi, gdje privredni razvoj zaostaje za zemljama srednje i zapadne Evrope, zadržale su se u velikoj mjeri domaće rase polaganog porasta i pretežno masne.

Stanje rasa svinja u evropskim zemljama, od kojih su podaci bili dostavljeni za sastav je ovakav:

	Velike bijele engleske (Veliki jorkšir)		Domaća oplemenjena (danska, njem. hol.) i t. d.		Plemena bijela %	Ostale pasmine i križanci %
	čisti %	križ. %	čisti %	križ. %		
Danska	ispod		preko 99			
Švedska	40		60			
Finska	80		20			
Norveška	40		60			
Belgija	8	12	20	40		20
Holandija			60		40	
Francuska	40					60
Austrija			75		25	
Njemačka			78,7		6,1	15,3
Švicarska	18,6		45,1			36,3
Luksemburga			100			50
Italija	50					50
Španija	0,6	30,44				68,96
Jugoslavija	25—30%					70—70%

Kako vidimo, broj rasa je u mnogim zemljama vrlo malen, a u Danskoj stvarno ima samo jedna rasa, a razlike u kvaliteti produkata uzgojnih svinja sve su manje.

Za svinjogojstvo Velike Britanije nisu bili predloženi podaci o raspodjeli rasa. U izvještaju je naveden samo broj svinja unesenih u matične knjige i ukupan broj svinja. No iz podataka o svinjama unesenim u matične knjige možemo također donijeti zaključak o zastupanosti pojedinih rasa.

U godini 1952. nanovo upisano u mat. knjigu

Rasa (uzgoj)	Nerastovi	Krmače	Ukupno	Sva u matičnu knjigu unesena grla (procjena)	
Vel bijela (Large White) samo u					
NPBA herd book		6,128	14,533	20,661	41,322
Wessex Saddleback		1,242	6,340	7,582	15,164
Essex		896	5,427	6,323	12,642
Vel. crna (Cornwall)		642	3,033	3,675	7,350
Sred. bijele		124	235	359	718
Velska (Wales)		199	851	1,050	2,100
Britanska domaća		620	665	1,285	2,570
Ostale pasmine		275	865	1,140	2,280
		10,126	31,949	42,075	84,146

Prilikom prebrojavanja 4. VI. 1953. bilo je svinja u Velikoj Britaniji 5,070.841.

U pojedinim zemljama bilo je

Engleska i Wales	3,840.000
Sjeverna Irska	758.841
Škotska	472.000
	5,070.841

Broj u matične knjige unesenih grla pojedinih rasa bio je u poredbi s ukupnim brojem svinja malen. (Nije bitno imati mnogo umatičenih grla, nego imati umatičene najbolje životinje).

Iz navedenih podataka možemo zaključiti da oko polovine svih svinja u Velikoj Britaniji pripada velikim bijelim svinjama.

Pored ovih veće značenje imaju Wessex Saddleback, Essex i Velika crna (kod nas poznata pod imenom Cornwall), te velške svinje. U novije doba uvezena je iz Švedske prilična količina rasplodnih svinja domaće oplemenjene pasmine (Landrace) uz vrlo visoke cijene. Švedske svinje su vrlo blize danskima. Uvoz je izvršen iz Švedske, jer Danska ne dopušta izvoz rasplodnih svinja domaće rase.

Kod nas, osobito prije rata, popularni uzgoji srednjih bijelih i berkširskih svinja, u Engleskoj imaju samo neznatno značenje i sve više se gube.

U Engleskoj postoji 17 evidentiranih rasa svinja, od kojih za 13 postoje udruženja, koja vode matične knjige.

Upadljivo je da postoji takvo šarenilo rasa svinja. Ono ima svoje uzroke u razvoju svinjarstva, u mentalitetu Engleza, ali i u trgovačkom interesu.

U Engleskoj je uvijek postojao velik broj pasioniranih i uspješnih gajaca svih vrsta domaćih životinja, pa i svinja. Ishodni materijal, koji im je stajao na raspolaganju, bio je raznolik, porijekla staro-engleskog, keltskog i germanškog, s iberskog i apeninskog poluotoka i iz pugoistočne Azije. Svakovrsnim križanjem nastali su novi oblici. To je i dovelo do velikog broja uzgoja, koji se i ne razlikuje toliko po svojim osnovnim proizvodnim osobinama, koliko po izgledu. Uglavnom se engleske pasmine mogu svrstati u 2 glavne grupe i jedan srednji tip: one, koje su pogodne za proizvodnju mesa za svjež konzum, a koje se kolju u dobi cca 4 i 1/2 do 5 mjeseci u težini od 45—60 kg i takve se nazivaju svinje za porker, te svinje, koje se kolju u starosti 7—8 mjeseci u težini oko 90—100 kg za bekon. Izraziti porkeri su berkšir i srednji jorkšir, a za bekon velika bijela, temvort, velška i domaća. Sve ostale rase su posrednog tipa, t. j. prema prilikama i za bekon i za poker. Veliki bijeli nerastovi mnogo se upotrebljavaju za križanje sa svim ostalim rasama. Ti križanci, kao i čisti veliki bijeli, sposobni su za bekon i daju vrlo dobre porkere. Odatle, uz ostalo, dolazi popularnost velikih bijelih svinja. Potražnja za porkerima nije ni tako velika ni tako stalna, a nije uvijek ni tako unosna kao za bekon. Zbog toga se takove rase uzgajaju sve manje.

Engleska je sjemenište rasplodne stoke za cijeli svijet uopće, pa tako i za svinje. Razne pasmine porijeklom iz Engleske, uzgajaju se u zemljama britanske zajednice i u ostalim zemljama Amerike, Azije, Afrike, Australije. Za svaku pasminu postoje mušterije i trgovina rasplodne stoke održava se ili bar postoji nada da će se kupac pojaviti, kad se poprave svjetski odnosi. Zbog toga se podržavaju mnogi uzgoji, čija je popularnost u samoj zemlji nazadovala.

Unapređivanje svinjogojstva u zemljama, koje su sudjelovale na sastanku u Readingu

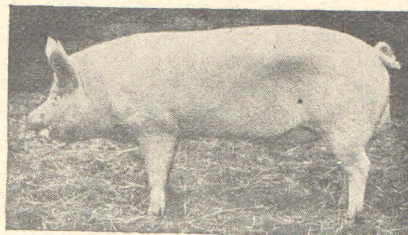
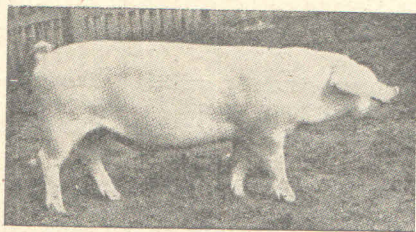
Većina zemalja, koje su sudjelovale na sastanku u Readingu imaju jake svinjogojske organizacije i ustanove, koje vrlo uspješno vode tu važnu proizvodnu granu.

Težište rada je na organizacijama gajaca, koje uz manju ili veću stručnu pomoć državnih ustanova, vode akciju oko podizanja svinjogojske proizvodnje.

Te organizacije obuhvaćaju selekciju i proizvodnju kao i unovčenje bilo samo rasplodnog materijala ili također i komercijalne robe.

U Engleskoj kako smo kazali postoje 13 udruženja za vođenje matičnih knjiga pojedinih uzgoja. Od tih su 8, t. j. udruženja za uzgoj velikih i srednjih bijelih jorkšira temvorta, berkšira, Wessex Saddle Back, Large black (Cornwall), Welsh i Gloucestershire Old Spots, učlanjeni u središnjem udruženju, National Pig Breeders Association, NPBA, 69, Clarendon Road, Watford, Hertfordshire. Ta organizacija preko svog odbora i tajništva utječe na opći tok stvari u zemaljskom svinjogojstvu. No ona direktno ne obavlja poslove oko uzgoja i selekcije. Gajači sami vrše izbor rasplodnog materijala i sami ga označuju. Glavni zadatak savezne organizacije jest, da vodi matične knjige, prema podacima, koje gajači dostavljaju. Stručnu pomoć u svinjogojstvu daju također javni namještenici savjetodavne službe, koja je u Engleskoj vrlo dobro izgrađena. NPBA pomaže pri unovčenju rasplodnog materijala NPBA ima svoju vlastitu stanicu za kontrolni tov u Selbyu u Yorkshiru sa 60 odjeljaka za grupno hranjenje po 4 praseta.

Sl. 1. (lijevo) — Nerast domaće pasmine. Uzgojen u Engleskoj od importiranih roditelja. Tip mesnatog svinjčeta, 6 mjeseci star; Sl. 2. (desno) — Nerast velike bijele pasmine jorkširske

Veliku ulogu za unapređenje svinjogojstva i selekcije imaju izložbe, koje se organizuju svake godine za uža područja kao i za čitavu zemlju. Zemaljska izložba održava se svake godine u drugom mjestu. Na izložbama izlažu gajači pod svojim imenom, ali kao članovi NPBA.

Gajačke organizacije ne bave se unovčenjem komercijalne robe i nemaju poslovne veze s prerađivačima. Međutim, oni održavaju intenzivan međusobni kontakt na raznim priredbama i osobnim vezama.

U Britaniji vlasti provode licenciranje nerastova nagrađivajući najbolje, a također daju pomoć za nabavu nerastova. U 1952. bilo je licencirano u Engleskoj 17.146 nerastova, u Škotskoj 2.865, u Sjevernoj Irskoj 964. Od toga je bilo Velikih bijelih (jorkšir) 14.548, Wessex 2.416, Essex 1.742, Velikih crnih (Cornwall) 1.292, a svih ostalih rasa 977. Nagrađeno je bilo 1.733, od čega 1.489 veliki bijeli.

Javna sredstva stavljaju se u znatnom iznosu za naučna istraživanja. Njima upravlja središnja ustanova za naučna istraživanja u poljoprivredi, Agricultural Research Council. On organizira naučni rad i disponira obilnim sredstvima, koja mu država stavlja na raspolaganje. Istraživanja se vrše na zasebnim institutima ili na objektima poljoprivrednih visokih škola i sl. Iz javnih sredstava bit će u skoroj budućnosti izgrađene četiri stanice za kontrolni tov po 400 grla svaka i one će biti izdržavane iz državnih sredstava.

U Njemačkoj su gajači pojedinih rasa udruženi u mjesna udruženja za uzgoj svinja, određene pasmine (Schweinzuchtverein). Udruženja za pojedine rase ili za neko područje povezuju se u gajačke saveze (Scweine Zuchtverband). Savez ima svoje stručno osoblje, a pored osoblja saveza i država postavlja svinjogojске stručne referente. U nekim mjestima državni referent za svinjogojstvo istodobno je i tajnik saveza, te dijelom i plaćen od države.

Pored poslovođe u savezima radi još potreban broj stručnih svinjogojskih suradnika, prema njemačkoj terminologiji: nadzornik uzgoja (Tierzuchtinspektor) nadzornik produkcije (Leistunginspektor, kontrolni asistent), te čuvar uzgoja (Zuchtwart).

Savezima je dužnost da se brinu za nabavu i prodaju rasplodnog materijala, da kontroliraju i aprobiraju matične uzgoje, da pomažu savjetom i poukom svoje članove u pitanjima uzgoja, hranidbe i njege. Oni prate stanje na tržištu, tako da mogu svoj gajački rad upravljati prema njegovim zahtjevima.

Savezi se izdržavaju od doprinosa svojih članova i od pristojbi prilikom prodaje rasplodne stoke i državne pomoći.

Svinjogojski savezi udruženi su u jednoj vrhovnoj organizaciji, koja obuhvaća cijelu državu pod imenom »Radna zajednica njemačkih svinjogojaca« (»Arbeitsgemeinschaft deutscher Schweinezüchter«), Bonn, Koblenzer str. 174). Ova zastupa interese saveza za pojedine rase, interese zemaljskog svinjogojstva kao cjeline, a izdržava se od doprinosa saveza. Zajedno s identičnim tijelima za ostale vrste domaćih životinja, svinjogojska radna zajednica udružena je u jednu poslovnu organizaciju, koja se zove »Imex« (Bonn Koblenzer str. 174) a kojoj je cilj unovčenje svinja kao i i drugih vrsta stoke naročito za rasplod u zemlji i van nje.

Država pomaže svinjogojstvo namještanjem stručnog osoblja i financiranjem pokusnog rada. Već odavna postoje u Njemačkoj zavodi za naučno proučavanje svinjogojstva, a sada su u svakoj savezno zemlji osnovane stanice za kontrolni tov.

Danska organizacija svinjogojstva posve se oslanja na stručne poljoprivredne organizacije. One utječu na državnu vlast i štoviše u izvjesnoj mjeri one su izvršioi poslova vlasti. Dalja karakteristika danskog načina rada jest povezivanje u jednom tijelu proizvodnje, preradbe i unovčenja, rasplodne i komercijalne robe, kao i naučnog istraživačkog rada. Ista lica javljaju se u raznim funkcijama, tako da je osigurano jedinstvo akcije na svim područjima. Cjelokupna aktivnost elastična je i može se prilagoditi svakoj situaciji. Tako je moguće da danski producenti uvijek dolaze na tržište s najboljom kvalitetom i u količinama, koje se mogu rentabilno unovčiti. Svestrana povezanost svih aktivnosti nije zasnovana na ličnom zalaganju pojedinih istanutih stručnih radnika, koji su došli na vodeća mjesta, nego u pozitivnim propisima zakona i pravilnoj organizaciji.

Stup danskog svinjogojstva su zadružne klaonice i njihov savez. On daje sredstva za unapređenje svinjogojstva i preko svojih predstavnika utječe na tok stvari u svim poslovima, koji se vrše za unapređenje svinjogojstva. Uz ovaj savez izravni utjecaj imaju Savez poljoprivrednih društava (udruženje srednjih i većih seljaka i posjednika) i savez maloposjedničkih društava. Oba ova saveza imaju odlučnu ulogu u poljoprivredi Danske uopće. Te tri organizacije formiraju odbor od 7 članova, kojemu su priključena dva savjetodavna člana, profesor svinjogojstva na visokoj poljoprivrednoj školi u Köbenhavnu i zemaljski direktor svinjogojstva. Direktor danskih zadružnih klaonica je tajnik odbora. Ovaj odbor je vrhovna instanca za svinjogojstvo u Danskoj.

Usavršenje svinjogojske proizvodnje vrši se preko uzgojnih centara. U zemlji ima sada cca 350 uzgojnih centara. Oni stoje pod direktnim vodstvom i nadzorom zemaljskog odbora. Direktor za svinjogojstvo vodi centralnu matičnu knjigu. On ima ured, koji ocjenjuje i aproбира uzgojne centre, objavljuje o radu centara godišnje izvještaje, te daje upute i pouke gajcima uzgojnih centara. Zemaljski direktor se brine, da se u poslovima ocjenjivanja i aprobacije uzgojnih centara postupa jednolično u cijeloj zemlji.

Cijela zemlja je podijeljena s obzirom na svinjogojstvo na 9 distrikata. U svakom distriktu postoji odbor za aprobaciju i ocjenu rasplodnih grla. Taj odbor sastoji se od 3 člana, od kojih po jednoga izabiru zadružne klaonice, savez poljoprivrednih društava i savez maloposjedničkih društava. Odbor ima stručnjaka direktora, koji je asistent zemaljskog direktora.

Odbori imaju zadaću da nazdiru centre, da li se drže propisa, koji su im određeni.

Odbor izabire grla za upis u matične knjige. Odbor kao cjelina mora na godinu dva puta posjetiti svaki uzgojni centar. Stručnjak odbora mora osim toga bar jedamput na godinu sam pregledati svaki centar. On mora uvijek biti pripravan, da vlasnicima centra pomogne na njihov zahtjev.

Prilikom svojih posjet odbor ocjenjuje svestrano uzgojni centar po utvrđenom sistemu i punktira ga. Pritom dolazi u obzir 1. opći utisak gospodarstva i njegove uprave, 2. grada i tip rasplodnih svinja, 3. plodnost, 4. iskorištenje hrane, 5. klaonička kvaliteta.

Svaki centar mora dobiti prilikom godišnje ocjene određeni minimalni broj točaka. Izvještaji o pregledu centara štampaju se svake godine za cijelu zemlju. Kao centar može biti priznat uzgoj od najmanje 3 krmače i 1 nerasta.

U godini 1954./55. bilo je 252 uzgojna centra za danske domaće svinje i 2 za jorkšire. U godini 1952. bilo je 268 centara za domaću pasminu sa 1821 rasplodnom krmačom i 436 nerastova, te 4 centra sa 7 nerastova i 23 krmače za jorkšire. Ovaj razmjerno mali broj visoko uzgojnih krmača i nerastova čini osnovu svinjogojstva Danske.

Vlasnik centra vodi sam uzgojne knjige pod nadzorom svinjogojskog stručnjaka distrikta. Aprobacija uzgojnih centara mora se obnoviti svake godine. Uzgojni centri proizvode rasplodni materijal za zemaljski uzgoj. Rasplodjelu rasplodnih nerastova vrše uglavnom zadružne klaonice. Troškove odbora i troškove za svinjogojskog asistenta u distriktu snosi savez zadružnih klaonica.

Ministarstvo poljoprivrede osnažuje sve propise, koje mu predlaže zemaljski odbor za svinjogojstvo u svrhu unapređenja svinjogojstva. Državna je vlast, kako vidimo, garant za izvršenje zaključaka ovih društvenih organa.

Rad na unapređenju svinjogojstva kao i ostalih vrsta stoke osniva se na rezultatima naučnih istraživanja, koja vrše posebni zavodi. U Ministarstvu poljoprivrede postoji državni odbor za uzgoj domaćih životinja, koji je sastavljen od predstavnika poljoprivrednih organizacija i predstavnika naučnih zavoda. Državni direktor za svinjogojstvo je također njegov član. Taj odbor osniva i rukovodi zavode za istraživanja na području stočarstva. Postoje zavodi za sve vrste domaćih životinja, a direktori tih zavoda su profesori odnosno struke na poljoprivrednim visokim školama.

Profesor svinjogojstva na visokoj školi u Köbenhavnu (predaje također i konjogojstvo i peradarstvo) je predstojnik ustanove, koja se bavi pokusima u svinjogojstvu i koja vodi stanice za kontrolni tov, te izrađuje godišnje izvještaje o toj aktivnosti. Sada postoje 3 državne stanice za kontrolni tov, svaka za četiri stotine prasadi. Svakoj stanici stoji na čelu nadzorna komisija od 4 člana, 2 od zemaljskog odbora za svinjogojstvo, 1 od zemaljskog stočarskog pokusnog zavoda i 1 od saveza zadružnih klaonica. Komisija nadzire općenito rad stanice, a naročito utrošak sredstava, koja potječu od saveza klaonica. Vodilac pokusa, koji neposredno upravlja radom stanice, sekretar je komisije. Materijalne izdatke stanica snosi Savez klaonica a izdatke za upravitelje i asistente snosi država kao i troškove za publikaciju izvještaja. Pored stanica za kontrolni tov, koje kontroliraju proizvodne sposobnosti rasplodnih krmača i nerastova iz uzgojnih centara, sada se grade dvije velike stanice za hranidbene pokuse sa svinjama.

Na uzgojnim centrima drži se najbolji rasplodni materijal. Na tom se materijalu zasniva kvaliteta zemaljskog svinjogojstva uopće. No i izvan centara postoji velika masa materijala, koji se također selekcijski obrađuje i na visokom je stupnju, iako ne posjeduje sve osobine uzgojnog centra. Za taj materijal brinu se sama poljoprivredna društva nekog područja. Ona osnivaju i svoje stanice za kontrolni tov, kojih danas ima 16. Te stanice vođene su po istim načelima kao i državne i njihovi rezultati općenito se uvažavaju prilikom uzgojnog izbora i za nagrađivanje na izložbama. U svrhu jednoličnosti u postupku zemaljski odbor za svinjogojstvo nadzire njihov rad.

Težnja je gajača da im uzgoji budu priznati kao uzgojni centri. Rezultati lokalnih stanica uz ostale opće uvjete služe kao podloga za priznanje. Da bi mogao biti priznat kao ocentar, uzgoj mora biti bar dvije godine kontroliran od lokalnih stanica.

Ni u jednoj drugo zemlji nije izrađen ovako jedinstven sistem kao u Danskoj, koji obuhvaća svu aktivnost, i koji je u isto vrijeme reprezentant organiziranih proizvođača i vlasti.

Iza Danske mogu se Švedska i Norveška smatrati zemljama s najefikasnijom svinjogojskom službom, a na visokom su nivou i Finska, Holandija, te Austrija i Švicarska.

U Švedskoj i Norveškoj postoje organizacije slične danskima ali su stručnjaci u radu na uzgoju i na pokusima stalni državni namještenici.

Ostale zemlje imaju provincijske saveze i centralni savez no ovi se uglavnom bave samo uzgojnim radom i unovčenjem rasplodnog materijala. Država podupire njihov rad i često su stručni radnici državni namještenici.

Ostale zemlje, koje su sudjelovale u Readingu ne raspolažu izdiferenciranim svinjogojskim organizacijama i zato ni stanje u njihovim zemljama ne dostiže ono u spomenutim naprednijim zemljama.